

DEELNEMERS AAN HET WOORD

“Schilderen is voor kleuters, dacht ik. Maar nu wil ik toch meedoen, want mijn kleinkinderen willen allemaal een schilderij van oma hebben.”

“Sommige leeftijdsgenoten zijn hooguit in Frans Bauer geïnteresseerd. Gelukkig houden anderen wel van theater. Op het toneel voel ik me jong.”

“Dansen geeft heel veel power. Het is echt een antidepressivum. Al die superlatieven. Zo heb ik het tenminste ervaren.”

“Het verbaast me dat ik het met mijn COPD zo lang uithoud met zingen. Mijn longarts zegt dat zingen de beste training is die er bestaat.”

“Mijn kleinzoon zei: ‘Ik heb net zo’n camera. Maak eens wat foto’s.’ Het ging en hij vond ze goed gelukt! Wat ik geleerd heb, kon ik waarmaken.”

Hedy d’Ancona
Ambassadeur van *Lang Leve Kunst*

Martin van Rijn
Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Jet Bussemaker
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

“Ik werd echt overtuigd van de waarde van kunstbeoefening door ouderen toen ik zelf ervoer wat het opleverde. De passie van al die ouderen – en vooral de ontroerende en mooie resultaten van die passie! Eens te meer zag ik dat je nooit te oud bent om te leren.”

“Als we het leven van ouderen in instellingen willen verrijken, kan de zorg zeker leren van kunst en cultuur: dat boort namelijk talenten van ouderen aan, inspireert én activeert hen. Er moeten juist op lokaal niveau nieuwe verbindingen ontstaan, door de ontschotting van welzijn, zorg en cultuur.”

“OCW heeft het convenant ondertekend omdat ouderen een belangrijke doelgroep zijn om te ondersteunen; een groep waar nog een wereld te winnen is. Veel ouderen zijn eenzaam en worden niet meer aangesproken op wat ze kunnen. Kunst en cultuur kunnen bij uitstek hun fantasie weer openbreken.”

CONVENANT OUDEREN EN CULTUUR

Lang Leve Kunst zet cultuurparticipatie door ouderen sinds 2013 succesvol op de kaart. Het meerjarenprogramma *Lang Leve Kunst* is een publiek-privaat samenwerkingsverband tussen Stichting RCOAK, Fonds Sluyterman van Loo, Fonds voor Cultuurparticipatie, Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en VSBfonds.

Lang Leve Kunst wil dat veel meer ouderen zich actief met kunst en cultuur gaan bezighouden. Het faciliteert en creëert inhoudelijk uitdagend cultureel aanbod, specifiek afgestemd op ouderen. *Lang Leve Kunst* brengt daarbij ouderen en jongeren nader tot elkaar, door ze samen aan kunstprojecten te laten deelnemen.

Lang Leve Kunst is een pleitbezorger voor cultuurparticipatie als reguliere tijdbesteding van ouderen. Het programma doet een sterk beroep op de sectoren zorg, welzijn en cultuur om hun vakkennis en praktijkervaring te delen en creatieve cross-overs te ontwikkelen. *Lang Leve Kunst* stuurt aan op een beleid en infrastructuur waarin drempels voor ouderen wegvallen, zodat zij makkelijker kunnen deelnemen aan het culturele leven.

Lang Leve Kunst is gefundeerd op het baanbrekende onderzoek *Kunstbeoefening met ambitie* (LESI, 2012). Ouderen die hun artistieke talenten blijven ontwikkelen, blijken zich gezonder, vitaler en prettiger te voelen. Om het noodzakelijke politieke draagvlak te verkrijgen, is het convenant *Ouderen en Cultuur* (2013) opgesteld. Naast alle *Lang Leve Kunst*-partners hebben ook minister Bussemaker (OCW), staatssecretaris Van Rijn (VWS) en de Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV) het convenant ondertekend.

***Lang Leve Kunst* loont! Ontdek de veelbelovende resultaten van het convenant *Ouderen en Cultuur* in de periode 2013-2016 aan de binnenzijde van deze brochure. Kijk voor meer informatie over het meerjarenprogramma op www.langlevekunst.nl.**

Beeldverantwoording: alle foto's zijn afkomstig van *Lang Leve Kunst*-projecten / Fotografie: Peter van Beek, Joris Jan Bos (cover), Hans Gerritsen, Rien van der Kolk, Thomas Meijerman, Ton van Til, Sytze Veldema, Anne van der Weijden, Tomek Whitfield, Frank van Wijngaarden / Concept en tekst: STAMET PROJECTS / Ontwerp: Fanny Morriën / Druk: Pantheon Drukkers

OUDEREN & CULTUUR

Van samenwerking naar synergie:
Lang Leve Kunst loont!

WWW.LANGLEVEKUNST.NL

www.rcoak.nl

www.fondssluytermanvanloo.nl

www.cultuurparticipatie.nl

www.lkca.nl

www.vsbfonds.nl

IMPULS EN RICHTING AAN GRIJS TALENT

Resultaten van het Convenant *Ouderen en Cultuur* 2013-2016.

NUT EN NOODZAAK

Cultuurparticipatie door ouderen heeft **aantoonbare maatschappelijke meerwaarde**. Ouderen kunnen hun artistieke ambitie nastreven en worden mentaal uitgedaagd. Actief bezig zijn met kunst en cultuur bevordert bovendien hun sociale leven en creëert een positiever zelfbeeld. Wetenschappelijke onderzoeken onderschrijven dat cultuurparticipatie de gezondheid, het welbevinden en de persoonlijke ontwikkeling van ouderen bevordert.

SAMEN STERK

Wie doet wat?

- **FONDS VOOR CULTUURPARTICIPATIE:** programmalijn *Ouderenparticipatie*, met voorbeeldstellende en beeldbepalende projecten.
- **FONDS SLUYTERMAN VAN LOO EN STICHTING RCOAK:** themaprogramma, met kwartiermakers en kunstprojecten (mede-financier: VSBfonds).
- **VSBFONDS:** ouderenprojecten binnen de domeinen *Kunst & Cultuur* en *Mens & Maatschappij*.
- **LKCA:** penvoerder van *Lang Leve Kunst*; deskundigheidsontwikkeling van cultuur- en beleidsprofessionals; lokale, landelijke en internationale netwerkvorming.
- **MINISTERIES VAN OCW EN VWS:** bewindslieden als *Lang Leve Kunst*-ambassadeurs; aandacht voor ouderen in cultuurbeleid; financiering conferenties.
- **NOV:** samenwerkingsverbanden, o.a. binnen het Landelijk Overleg Vrijwilligersorganisaties in Zorg en Welzijn.

IMPACT EN INSPIRATIE

Veel mensen ontdekken pas op latere leeftijd hun talent. Zo zijn er ouderen die na hun pensioen een nieuwe hobby vinden, durven schrijven over hun gestorven geliefde, of in een koor de sterren van de hemel zingen. Meedoen aan kunst en cultuur **verhoogt hun leefplezier en de kwaliteit van leven**. Al is de impact van cultuurparticipatie niet expliciet meetbaar, het levensechte talent van ouderen is wel degelijk zichtbaar!

Lang Leve Kunst breidt zich als een olievlek uit. De **Karavaan Kunst voor het Leven** trok het land door om het thema te agenderen, waarbij Hedy d'Ancona enthousiaste betrokkenen interviewde. In negen regio's zijn **kwartiermakers** aan de slag als netwerkpersoneel tussen welzijns- en zorginstellingen en kunst- en cultuurorganisaties en als aanjagers van kunstprojecten voor ouderen. *Lang Leve Kunst* wordt daarnaast op toonaangevende **buitenlandse congressen** gepresenteerd (Washington 2014, 2016; Sydney 2015; Praag 2016).

BEREIK

Verspreid over het hele land hebben **404.000 ouderen** deelgenomen aan in totaal **950 culturele projecten** en bezochten **3.250 professionals en vrijwilligers** in totaal 30 landelijke kennisbijeenkomsten. Voorts vonden talloze regionale bijeenkomsten plaats, georganiseerd door kwartiermakers en burgerinitiatieven. *Lang Leve Kunst* reikt inmiddels verder dan Nederland! De EU-conferentie *Long Live Arts* trok **450 internationale bezoekers** uit Europa, de Verenigde Staten en Australië.

TOTAAL BESTEDING

Nadat 2012 als voorbereidingsjaar fungeerde, zijn er tussen 2013 en 2016 veelbelovende resultaten geboekt. In de convenantperiode is in totaal **9,8 miljoen euro** besteed aan ouderenprojecten en bijeenkomsten voor professionals. De meerwaarde van de publiek-private samenwerking is terdege bekrachtigd, waarbij de verhouding in financiën één staat tot vier is.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

De Raad voor Cultuur adviseert gemeenten om overkoepelend beleid te ontwikkelen waar participatie, cultuur, zorg en welzijn samenvallen en om die financieringsstromen te verenigen. Hiertoe ontwikkelt het LKCA handreikingen voor beleidsmakers en cultuurprofessionals.

Het Fonds voor Cultuurparticipatie gaat het **Age Friendly Cities** netwerk (gestart als pilot in 2016) uitbreiden van 5 naar 24 steden en is partner van het internationale vervolg *Long Live Arts Inspires Age Friendly Cities*.

De talentontwikkeling van ouderen is ook gesignaleerd door het College van de Rechten van de Mens. Het rapport *De Cliënt Centraal* (2016) concludeert dat het activiteitsaanbod in zorginstellingen onvoldoende is en slecht aansluit bij de individuele interesses van ouderen. Het ministerie van OCW heeft ZonMw de opdracht gegeven voor een kennissynthese, rondom de **positieve effecten van cultuurinterventies in de zorg**.

404.000
OUDEREN

950
CULTURELE
PROJECTEN

3.250
PROFESSIONALS
EN VRIJWILLIGERS

€ 9,8 MLN

BELEID IN ACTIE

De ministeries van OCW en VWS dragen actief het belang van cultuurparticipatie door ouderen uit, door o.a. **werkbezoeken, deelname aan conferenties, en kamerbrieven**. Verder zijn de subsidiecriteria participatie en educatie voor BIS-instellingen verruimd en de budgetten voor dagbesteding in zorginstellingen verhoogd. Op verzoek van OCW en VWS bracht de Raad voor Cultuur in samenwerking met de toenmalige Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling het **advies Ouderen en cultuur: een kwestie van waarde(n)** (2015) uit.

De *Lang Leve Kunst*-partners voeren **diverse donatie- en subsidieprogramma's** uit en houden **landelijke en regionale werkconferenties**. Er verschenen twee publicaties – *Lang Leve Kunst* (NAI010 Uitgevers, 2013) en *Kunst op recept* (Boekman 104, 2015) – en met oog op grensoverschrijdende samenwerking werd de **EU-conferentie Long Live Arts** (2015) georganiseerd. Het daarop volgende EU-Manifesto is door 150 Europese culturele organisaties ondertekend.

VOLLE KRACHT VOORUIT!

Ouderen en cultuur zijn onverminderd actueel. De volgende trends zijn waarneembaar:

- Het aantal burgerinitiatieven rondom ouderen neemt toe.
- Instellingen leren vraaggerichter te werken.
- Het aantal projecten voor zelfstandige kunstenaars stijgt.
- De effectiviteit van kunst als instrument om het welbevinden van ouderen te verhogen, wordt steeds vaker onderkend en krijgt daardoor grotere reikwijdte en slagkracht.

Het convenant laat zien dat het geheel groter is dan de som der delen: **sectoroverschrijdend werken inspireert** niet alleen, het heeft **significante meerwaarde**. Alle partners in binnen- en buitenland zijn klaar voor de toekomst. Doe mee en geef kleur aan het veelzijdige palet van grijs talent!